

Fiscale vergroening

De derde pijler van het regeerakkoord is die van een duurzame leefomgeving. Internationaal is de tendens merkbaar om via belastingen de milieueffecten te verdisconteren in prijzen: fiscale vergroening. In Nederland is deze ontwikkeling ook zichtbaar. Lastenverzwaring in de vorm van verpakkingenbelasting en vliegbelasting, lastenverlichting in de winstsfeer (milieu- en energie-investeringsaftrek), de loonsfeer (lagere bijtelling van zuinige auto's) en in de inkomensbelasting (vrijstelling in box 3 voor duurzame beleggingen). Na Denemarken heeft Nederland het hoogste relatieve aandeel milieubelastingen in Europa. Uit onderzoek van de OESO blijkt dat een verschuiving van directe naar indirecte belastingen, bijvoorbeeld een verhoging van milieubelastingen gecombineerd met een verlaging van de vennootschapsbelasting, een positief effect heeft op economische groei. Bovengenoemde koppositie kan dus hand in hand gaan met een verbetering van de internationale concurrentiepositie. Op grond van de mogelijk gunstige effecten voor zowel het milieu als de economie zou verwacht mogen worden dat andere lidstaten een inhaalslag voor fiscale vergroening willen maken. Dit neemt niet weg dat aan milieubelastingen ook mogelijke bezwaren zitten. Lagere inkomensgroepen kunnen er relatief meer door worden getroffen dan hogere inkomensgroepen. Dit zou eventueel gerepareerd kunnen worden door wijzigingen in tarieven in de inkomstenbelasting en/of heffingskortingen. Sceptici spreken verder van een paradox. Als milieubelasting in de beoogde verschuiving van productie of consumptie resulteert tast dat de belastinggrondslag aan. Milieubelasting is dan geen betrouwbare inkomstenbron voor de overheid meer; de tarieven zouden steeds meer verhoogd moeten worden om de op-

brengt op peil te houden. Als fiscale vergroening daarentegen niet in de beoogde effecten resulteert, tast dat het maatschappelijk draagvlak voor deze belasting aan. In de praktijk zullen de effecten echter niet zo extreem liggen: te verwachten zijn gematigde gedragseffecten en daardoor beperkte vermindering van de belastinggrondslag. Ook al treden er geen spectaculaire gedragseffecten op, hoeft dit geen reden te zijn om af te zien van fiscale vergroening. In samenhang met andere beleidsinstrumenten, helpt het verdisconteren van externe effecten in de prijs, producenten en consumenten een afweging te maken ten gunste van het milieu.

Milieubelasting als % van totale belastingopbrengst.

	'95	'98	'00	'02	'03	'04	'05
België	5,2	5,5	5,2	5	5,2	5,3	5,2
Denemarken	9,3	10,6	10,5	11,1	10,7	11,2	11,3
Duitsland	5,8	5,2	5,7	6,4	6,7	6,5	6,3
Frankrijk	6,6	6,2	5,8	5,8	5,7	5,7	5,4
Nederland	9	9,7	9,7	9,6	9,9	10,3	10,5
VK	8,3	8,3	8,1	7,6	7,4	7,2	6,7
EU-27 gemid.	7	7,8	7,3	7,4	7,8	7,9	7,6

Bron: Eurostat

Monetaire Zaken

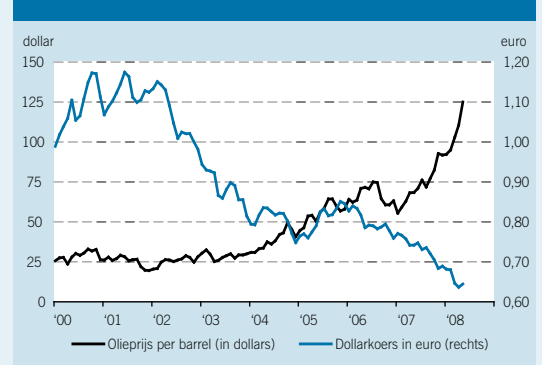
STEVEN JONK (DNB)

Sterke euro verzacht stijging olieprijs

Sinds het begin van deze eeuw is de prijs van een vat Noordzee-olie (Brent) ongeveer verviervoudigd. De olieprijs luidt echter in Amerikaanse dollars, terwijl onze prijzen in euro's luiden. Voor het effect van een stijgende olieprijs op de Nederlandse economie is dus ook de wisselkoers tussen de dollar en de euro van belang. In de figuur worden het verloop van de olieprijs en de dollarkoers in de afgelopen twee jaar weergegeven. Hieraan is duidelijk te zien dat de sterke euro een verzachtend effect heeft gehad op de olieprijsstijging. Voor Amerikanen was de gemiddelde olieprijs in mei 2008 bijna twee maal zo hoog als in januari 2006. Als de olieprijs wordt omgerekend naar euro's, steeg deze in dezelfde periode echter ongeveer met een factor anderhalf. De olieprijsstijging was in deze periode voor Amerikanen dus 50 procentpunt groter dan voor Europeanen. De mate waarin de olieprijs en de dollarkoers gezamenlijk bewegen, kan worden uitgedrukt met behulp van de correlatiecoëfficiënt. Deze heeft de waarde nul als er geen lineaire samenhang tussen twee variabelen is en respectievelijk de waarde één en min één als er sprake is van een perfecte positieve en perfecte negatieve lineaire samenhang. In de periode van januari 2006 tot juni 2008 is de correlatiecoëfficiënt tussen de olieprijs en de dollarkoers $-0,85$ en in het afgelopen jaar zelfs $-0,95$. Een stijging van de olieprijs in dollars ging dus vrijwel altijd samen met een daling van de dollarkoers.

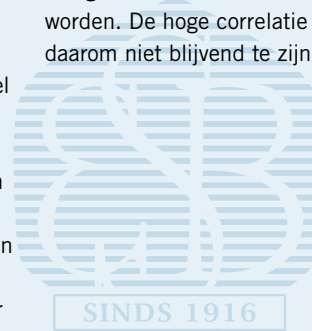
Een intuïtieve verklaring voor de koppeling tussen de dollar en de olieprijs is dat olie door een lagere dollar goedkoper wordt voor niet-dollarlanden, waardoor hun vraag naar olie toeneemt. Daarnaast nemen productiekosten voor olie die niet in dollars (of een gekoppelde munt) luiden, toe ten opzichte van de verkoopprijs van olie die in dollars luidt. Beide effecten leiden tot een prijsverhoging. Zowel de koers van de dollar als de prijs van olie komt echter tot stand op een markt waar

Olieprijs en dollarkoers.

Bron: Thomson Financial

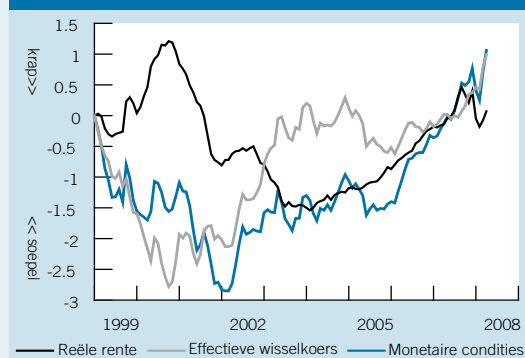
vraag en aanbod door meerdere factoren beïnvloed worden. De hoge correlatie tussen de twee heeft daarom niet blijvend te zijn.

ECB vecht voor geloofwaardigheid

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangekondigd de rente te verhogen. Op zichzelf is dat verrassend, daar collega-centrale-banken in het afgelopen halfjaar juist de rentetarieven flink omlaag hebben geschroefd om de negatieve effecten van de bankencrisis en de inzakkende huizenmarkt, in de VS en het VK, op de binnenlandse bestedingen het hoofd te bieden. Maar, zoals ECB-president Trichet het heeft gesteld: "voor ons is het simpel", waarna hij bena-

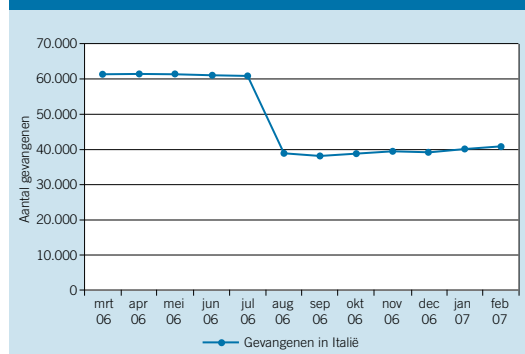
De monetaire condities index.

Bron: Europese Commissie

drukte dat de ECB slechts één mandaat heeft, en dat is zorgdragen voor prijsstabiliteit. De ECB voelt zich gedwongen te reageren op de recente flinke versnelling van de inflatie. De renteverhoging is er niet zozeer op gericht om een oververhitte economie af te remmen, wat een verkrapping van het monetaire beleid noodzakelijk zou maken. Sterker nog, de monetaire verhoudingen in de eurozone, zoals valt af te lezen uit de index voor monetaire condities (MCI) die maandelijks wordt berekend door de Europese Commissie, zijn sinds de totstandkoming van de EMU in 1999 niet zo krap geweest. De MCI wordt berekend als een gewogen gemiddelde van de reële korte rente (korte rente gecorrigeerd voor inflatie) en de reële effectieve wisselkoers (de handelsgewogen ontwikkeling van de euro ten opzichte van de valuta van de handelspartners, gecorrigeerd voor inflatie). De MCI weerspiegelt dat zowel een appreciatie van de euro in reël effectieve termen als een stijging van de reële rente een negatieve impact heeft op de economische groei. De aangekondigde kleine rentestap is slechts beperkt in termen van een verdere verkrapping van de monetaire omstandigheden. Maar de renteverhoging is dan ook vooral gericht op het ondersteunen van de geloofwaardigheid van de monetaire autoriteiten inzake de inflatiebestrijding. Nu de inflatie zo sterk is versneld, zelfs al ligt de oorzaak hiervan duidelijk buiten de invloedssfeer van de ECB, is het zaak dat inflatieverwachtingen voor de langere termijn verankerd blijven, zoals de ECB het uitdrukt. Dit is essentieel om te voorkomen dat inflatieverwachtingen zich nestelen in het prijszettingsgedrag van bedrijven en loon-eisen van werknemers, waarmee de inflatieverwachting *self-fulfilling* zou worden. Een kleine rentestap heeft dan misschien vooral een symbolische waarde, maar is voor de geloofwaardigheid niettemin van groot belang.

Gevangenen in Italië.

Bron: Drago, F., R. Galbiati en P. Vertova (2007) *The deterrent effects of prison: Evidence from a natural experiment*. CEPR Discussion Paper 6401.

Willekeurige straffen

Wie naar het aantal gevangenen in Italië kijkt ziet iets eigenaardigs in 2006: waren het er in juli nog 60.000, in augustus waren het er plots 20.000 minder. Dit was het gevolg van een maatregel waardoor alle gevangenen een strafvermindering van drie jaar kregen. Iedereen met een reststraf van ten hoogste drie jaar kwam daardoor per direct op vrije voeten. De maatregel was bedoeld als oplossing voor

de overbezette gevangnissen. Voor Italianen mag dit verontrustend zijn, maar voor economen een unieke kans om te bestuderen wat het effect is van hogere straffen op het plegen van een misdaad. Het meten van de effecten van straffen is doorgaans lastig. Een vergelijking tussen landen is problematisch omdat deze op te veel punten van elkaar verschillen. Binnen een land een vergelijking maken tussen misdaden met een hoge straf en misdaden met een lage straf is ook weinig inzichtelijk, omdat een verschil zowel aan de hoogte van de straf kan liggen als wel aan verschillen tussen de soorten misdaden (bijvoorbeeld met betrekking tot de pakkans) of typen misdadigers. Om een betrouwbare meting van het effect van straffen te verkrijgen, zou men vooraf willekeurig de hoogte van straffen kunnen variëren tussen verschillende mensen. Hier kleven duidelijke ethische bezwaren aan.

De maatregel in Italië biedt uitkomst. Iedereen die nogmaals wordt opgepakt voor het plegen van een misdrijf moet de gangbare straf en bovendien de eerder kwijtgescholden straf uitzitten. Verschillende ex-gevangenen kunnen daardoor verschillende potentiële straffen verwachten voor het plegen van eenzelfde misdrijf. Immers, er zijn erbij die nog een jaar moesten uitzitten, maar ook die twee of bijna drie jaar vermindering kregen, en dat is tamelijk willekeurig. Drago *et al.* (2007) grijpen de kans aan om het effect van straffen te meten. De auteurs schatten dat een maand extra gevangenisstraf ruwweg leidt tot een daling van het aantal gepleegde misdrijven met 1,24 procent. De schatting is vooralsnog alleen gebaseerd op data in de eerste zeven maanden volgend op de maatregel en maakt nog geen onderscheid tussen verschillende soorten misdrijven. Maar het is een substantieel effect en in lijn met de economische theorie. Deze interessante bevinding is een goed aangrijpingspunt voor verder onderzoek.